

საქართველოს თავდაცვის ეკონომიკის განვითარების მიმართულებები

ვაჟა ზეიკიძე

ეკონომიკის დოქტორი

საქართველოს თავდაცვის სტრატეგია განსაზღვრავს შეიარაღებული ძალების მშენებლობის საერთო მიმართულებას, მის სტრუქტურას, შეიარაღებასა და სამხედრო ტექნიკაზე მოთხოვნილებებს. თანამედროვე მსოფლიოში ნებისმიერი სახელმწიფო ეძებს საკუთარი ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გზებს. გამომდინარე აქედან ქვეყნის მთავარი ამოცანა მდგომარეობს იმაში, რომ თანამედროვე საშუალებებით და ყვალაზე ეკონომიკური გზით უზრუნველყოფილი იქნეს ქვეყნის უსაფრთხოება.

სამხედრო-ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტი ქვეყნის თავდაცვის ბიუჯეტის ფორმირება, რომელიც ზეგავლენას ახდენს სამხედრო წარმოების ორგანიზაციასა და განვითარებაზე. ამ მიმართულებით თავდაცვის სამინისტროში დამუშავდა სტრატეგიულ დონეზე დაგეგმვის, პროგრამირებისა და ბიუჯეტირების სისტემის სახელმძღვანელო, რომელიც საფუძვლად უდევს თავდაცვის მოკლე (2 წლიანი პერიოდი) და საშუალოვადიანი (4-5 წლიანი პერიოდი) საბიუჯეტო დაგეგმვის ეფექტური და გამჭვირვალე სისტემის ჩამოყალიბება-განვითარებას. დაგეგმვის, პროგნოზირებისა და ბიუჯეტირების სისტემა უზრუნველყოფს საქართველოს თავდაცვის სისტემის რეფორმირების ოთხი ძირითადი მიმართულების მხარდაჭერას, კერძოდ: ა) მართვის სისტემის სრულყოფის, ბ) შეიარაღებული ძალების ბრძოლისუნარიანობის ამაღლების, გ) ნატოსთან თავსებადობის უზრუნველყოფის, და ე) სამხედრო განათლების და წვრთნების სისტემის გაუმჯობესებას.

სტრატეგიულ დონეზე დაგეგმვის, პროგნოზირებისა და ბიუჯეტირების პროცესის ეფექტურ მართვას ახორციელებს სამინისტროში მომქმედი გადანყვეტილების მიმღები საბჭო და მართვის ჯგუფი. გადანყვეტილების მიმღები საბჭო უშუალოდ ხელმძღვანელობს დაგეგმვის, პროგრამირებისა და ბიუჯეტირების პროცესს და ახორციელებს მის მონიტორინგს. საბჭოს ხელმძღვანელობს თავდაცვის მინისტრის პირველი მოადგილე. მართვის ჯგუფი კოორდინაციას უწევს თავდაც-

ვის სამინისტროსა და შეიარაღებული ძალების განვითარების მოკლე და საშუალოვადიანი პროგრამებისა და გეგმების შემუშავება-განხორციელებას. თავდაცვის სამინისტროში ფუნქციონირებს თავდაცვის ტრანსფორმაციის, ინსტიტუციური განათლებისა და სწავლების, სახმელეთო ჯარების, ეროვნული გვარდიის, ლოგისტიკური უზრუნველყოფის და მთელი რიგი სპეციფიკური პროგრამები. სამოქალაქო ოფისის პროგრამებს კუთრდება უწევს თავდაცვის პოლიტიკისა და დაგეგმვის დეპარტამენტი, ხოლო შეიარაღებული ძალების პროგრამებს გაერთიანებული შტაბის ჯ-8 რესურსების დაგეგმვის დეპარტამენტი, სადაც ხდება მათი ინტეგრირება და ერთიან პროგრამად ჩამოყალიბება. სახელმწიფო ქვეყნის სამხედრო ბიუჯეტის დამუშავებისას და დამტკიცების პროცესში განისაზღვრება ფულადი სახსრების მოცულობა კონკრეტული სამხედრო პროგრამების დაფინანსებისათვის. ხოლო ქვეყნის სამხედრო ბიუჯეტის და საბიუჯეტო პროგრამების ფორმირების არსებული მეთოდოლოგიური სახემძღვანელო უზრუნველყოფს ოპტიმალური ბიუჯეტის წარდგენას და მისი ხარჯვის თანმიმდევრულ მონიტორინგს.

ქვეყნის თავდაცვის 2011-2014 წლების პრიორიტეტებს განეკუთვნება; 1) თავდაცვის შესაძლებლობათა განვითარება. 2) თავდაცვის სისტემის მართვის გაუმჯობესება. 3) სამხედრო განათლების სისტემის განვითარება. 4) ნატო-ში ინტეგრაციისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის ინტენსიფიკაცია. აღნიშნული პრიორიტეტებიდან გამომდინარე ქვეყნის წინაშე არსებული მრავალი საფრთხისა და გამოწვევის პირობებში. თავდაცვის უნარიანობის ამაღლება და შეიარაღებული ძალების განვითარება აუცილებელი პირობაა საქართველოს შემდგომი მშვიდობიანი განვითარებისთვის. ქვეყნის სამხედრო შესაძლებლობათა განვითარებასთან ერთად აუცილებელი პირობაა არსებული თავდაცვის სისტემის მართვის გაუმჯობესება, რომელიც მიიღწევა თავდაცვის სისტემაში მნიშვნელოვანი ინსტიტუციური რეფორმების გატარებით, რაც საბოლოო ჯამში უზრუნველყოფს საქართველოს შეიარაღებული ძალების განვითარებას და ხელს შეუწყობს ნატო-სთან თავსებადობას. საქართველოს თავდაცვის სისტემის მართვის გაუმჯობესებას მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს თავდაცვის სისტემის განვითარების პროგრამების დაგეგმვის სისტემის შემდგომი სრულყოფა. ადამიანური რესურსების მართვის სისტემის დახვეწა და სამოქალაქო საზოგადოებასთან აქტიური თანამშრომლობა.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე ქვეყნის შეიარაღებული ძალების მოდერნიზაციისა და ტრანსფორმაციის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს სამხედრო განათლების ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბება. ამ მიმართებით მნიშვნელოვანი ეფექტური ნაბიჯი არის ეროვნული თავდაცვის აკადემიის რეფორმირება, მასში ოთხნობიანი (ბაკალავრიატის) კურსის დანერგვა, სამეთაურო-საშტაბო კოლეჯის ჩამოყალიბება-განვითარება. ოფიცერთა საკარიერო სკოლების ფორმირება. ტაქტიკური, ოპერატიული და სტრატეგიული დონის დოქტრინების შემუშავება. აღნიშნული ღონისძიებები მიმართულია შეიარაღებული ძალების პირადი შემადგენლობის უმაღლესი სამხედრო და სამოქალაქო განათლების მქონე კვალიფიციური კადრებით შევსებისათვის.

ქვეყნის სახედრო ეკონომიკის განვითარებაზე და სტრუქტურულ სრულყოფაზე არსებით გავლენას ახდენს შეიარაღებისა და სამხედრო ტექნიკის სრულყოფა და ახალი მოდერნიზებული სახეობების აღმოცენება. ამ მიმართულებით უკანასკნელ პერიოდში მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა. შეიქმნა საბრძოლო ტექნიკის და ცეცხლსარბი იარაღის ისეთი ახალი ნიმუშები, როგორიცაა: დიდგორი, ლაზიკა, ყუმბარმტყორცნი, ავტომატი და ა.შ. სამხედრო ტექნიკის ახალ სახეობათა წარმოება საჭიროებს თანამედროვე და სპეციალიზებულ ტექნიკურ მოწყობილობებს, კვალიფიციურ საინჟინრო კადრებს, მონიწივე ინფრასტრუქტურას და ტექნოლოგიურ დეტალებსა და კვანძებს. საბოლოოდ, ყოველივე ეს სამხედრო ეკონომიკის განვითარებას მზარდ მოთხოვნებს უყენებს. აქვე მხედველობაშია მისაღები ის გერემოება, რომ თავდაცვის ეკონომიკა ვითარდება ქვეყნის ეროვნული მეურნეობის რესურსების ბაზაზე და ეყრდნობა ქვეყნის არსებულ ეკონომიკურ პოტენციალს. თავდაცვის ეკონომიკის ფორმირებაში აქტიურად მონაწილეობენ ქვეყნის ეკონომიკის ის დარგები, როგორიცაა: მშენებლობა, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, კავშირგაბმულობა, სოფლის მეურნეობა და ა.შ. კერძოდ თავდაცვის სფეროს განვითარებას თანსდევს სამხედრო დანიშნულების ობიექტების მშენებლობა. სატრანსპორტო გადაზიდვათა მოცულობების ზრდა და სამხედრო ობიექტების განლაგებაზე სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის ზემოქმედება.

თანამედროვე მსოფლიოში თავდაცვითი ეკონომიკური საქმიანობის მამულები მნიშვნელოვნად ფართოვდება, იგი განპირობებულია

შეიარაღებული ძალების ტექნიკური აღჭურვილობის დონის ამაღლებით და თანამედროვე საომარი მოქმედებების წარმოების სირთულით. დღეს არსებული შეიარაღებისათვის საჭიროა კარგად განვრთვნილი და კვალიფიციური პერსონალი, სათანადოდ მომზადებული სამხედრო ბაზები, და მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის განვითარებული სისტემა.

საქართველოს თავდაცვის ეკონომიკურ განვითარებას საფუძვლად უდევს ქვეყნის სამხედრო სტრატეგია, რომელიც ფორმირდება ქვეყნის სამხედრო- ეკონომიკური პოტენციალის, სამხედრო ტექნიკის დონისა და განვითარების პერსპექტივების, გეოპოლიტიკის გათვალისწინებით. ქვეყნის სამხედრო სტრატეგია კონკრეტულ მოთხოვნებს აყენებს თავდაცვის ეკონომიკის წინაშე და ზეგავლენას ახდენს მის განვითარებაზე . თავდაცვის ეკონომიკა მოიცავს ქვეყნის თავდაცვის უზრუნველყოფის პრინციპებსა და მეთოდებს. თავდაცვის ეკონომიკის განვითარების დამახასიათებელი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ იგი რეგულირება ისეთი გერეგანი ფაქტორებით, როგორიცაა მონინალმდგვის სამხედრო სიძლიერე.

ქვეყნის თავდაცვის ეკონომიკის განვითარების საკითხის დამუშავებისას აუცილებელია შეიარაღებულ ძალებში ყველაზე ინტენსიურად გამოსაყენებელი ცეცხლსასროლი იარაღის, ტყვია-ნამლის და შეიარაღების პროგრამისა და მისი შედგენის მეთოდის დამუშავება, რომელშიც დეტალურად იქნება განერილი მომარაგებისა და დაფინანსების წყაროები, მომწოდებელი და მწარმოებელი ორგანიზაციები, დაგეგმილ ოპერაციათა შესრულების ვადები, ტექნიკურ- ეკონომიკურ მაჩვენებელთა წარდგენა სამინისტროში დასამტკიცებლად.

ქვეყნის თავდაცვისათვის მნიშვნელოვანი პროდუქციის წარმოება სასურველია განხორციელდეს სახელმწიფო შეკვეთების საფუძველზე . რაც საშუალებას მოგვცემს კვალიფიციური სპეციალისტებისათვის ახალი სამუშაო ადგილების შექმნისა. ხოლო შექმნილი პროდუქცია შესაძლებელია გატანილი იქნეს საექსპორტოდ, რაც გაზრდის ქვეყნის სავალუტო შემოსავლების წყაროებს, რომლითაც შესაძლებელია დაიფაროს თავდაცვითი დანიშნულების პროდუქციის წარმოებასა და შეძენაზე განეული ხარჯები. ამ მიზნით მიზანშეწონილიდ მიგვაჩნია სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება “დელტას” მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაფართოვება, ახალი თანამედროვე ტექნიკური და ტექნოლოგიური მოწყობილობებით აღჭურვა, რაც მომავალში საშუა-

ლებას მოგვცემს შევექმნათ ახალი თანამედროვე საბრძოლო ტექნიკის ნიმუშები.

ქვეყნის თავდაცვითი ეკონომიკის განვითარების საქმეში არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება მეცნიერული დასაბუთების პრინციპის გამოყენებას. ამ პრინციპის საფუძველზე ქვეყნის თავდაცვით მრეწველობის საწარმოთა ფუნქციონირების მეცნიერული დასაბუთების აუცილებლობა მოითხოვს ამ საწარმოებთან ქმედითუნარიანი სამეცნიარო სპეციალიზებული საკონსტრუქტორო ბაზის ჩამოყალიბებას, რომელსაც ეყრდნობა მაღალკვალიფიციური კადრები, რომელთა მონაწილეობა შესაძლებელია არსებული სამეცნიერო დაწესებულებებიდან საკონტრაქტო წესით. აღნიშნულის საფუძველზე შესაძლებელი გახდება საბრძოლო იარაღისა და ტექნიკის ახალი ნიმუშების შექმნა, შეიარაღებული ძალების ტექნიკური აღჭურვის მოდერნიზება და მოძველებული საშუალებების უტილიზაცია.

საქართველოში თავდაცვითი სფეროს განვითარებისათვის აუცილებელია თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალის მქონე ადამიანური რესურსების ფორმირება, ამ მიზნით უნდა შემუშავდეს სპეციალური სამხედრო პროგრამები, რომელიც უზრუნველყოფს ახალგაზრდა სამხედრო ინჟინრების გადამზადებას მოწინავე სამეცნიერო-ტექნიკურ ცენტრებში. ქვეყნის თავდაცვის ეკონომიკის სამომავლო განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობაა თავდაცვის პირობების შესაბამისი ეფექტური სამხედრო რეზერვის შექმნა, რომელიც კიდევ უფრო გაზრდის ქვეყნის თავდაცვის უნარიანობას და საგანგებო სიტუაციათა შემთხვევაში აამაღლებს ადგილობრივი მოსახლეობის მოქმედებათა ორგანიზებულებას.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში განვითარებული ევროპული სახელმწიფოების გამოცდილება გვიჩვენებს, მცირე, რომ სამხედრო ფუნქციის მატარებელ მცირე საწარმოთა ჩამოყალიბება იძლევა ქვეყნის სამხედრო პროდუქციაზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილების მნიშვნელოვან შესაძლებლობას. ამასთან ერთად ამ საწარმოების განლაგება ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონებში უფრო მოხერხებულია და, რაც მთავარია, არსებობს საწარმოთა გადარჩენის დიდი ალბათობა მწვავე კონკურენციის პირობებში.

ქვეყნის თავდაცვის ეკონომიკის განვითარების საქმეში უმნიშვნელოვანეს ბერკეტს წარმოადგენს სამხედრო შესყიდვების სისტემის დახვეწა. სახელმწიფომ, როგორც პროდუქციის ძირითადმა მყიდ-

ველმა არსებითი ზეგავლენა უნდა მოახდინოს სამხედრო წარმოების განვითარებაზე. კერძოდ უნდა დამუშავდეს სამხედრო შეკვეთების ოპტიმალური სტრუქტურა, წინასწარ უნდა განისაზღვროს სამხედრო პროდუქციის მოცულობასთან ერთად მისი ასორტიმენტი. სახელმწიფომ საკონტრაქტო შესყიდვების სისტემის გამოყენებით სამხედრო ტექნიკის მწარმოებლებსა და მომწოდებლებს უნდა შესთავაზოს საკუთარი პირობები.

თავდაცვითი ეკონომიკის რეგულირებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ფასწარმოქმნის სისტემა. პრაქტიკაში გამოიყენება ფიქსირებული, საბაზრო, წინასწარ შეთანხმებული ფასები. თავდაცვითი ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების არსებითი ბერკეტია მოგება, რომელიც როგორც წესი აღემატება იმ საწარმოების მოგებას, რომლებიც ორიენტირებულნი არიან სამოქალაქო პროდუქციაზე.

საქართველოს თავდაცვის ეკონომიკის განვითარების ზემოთ აღნიშნული მიმართულებების პრაქტიკული განხორციელება მნიშვნელოვნად აამაღლებს ქვეყნის თავდაცვის უნარიანობას და ეკონომიკის სტაბილურ განვითარებას. თავის მხრივ ქვეყნის თავდაცვის ეკონომიკის განვითარება მნიშვნელოვანი სტიმული უნდა გახდეს ქვეყნის თავდაცვის ერთიანი კომპლექსის ჩამოყალიბების და განვითარების მიმდინარე ეტაპზე.